

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก โดยศึกษาเอกสารจาก ตำรา วิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเสนอตามลำดับดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.2 ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.3 องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.4 การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

1.1.5 การจัดการศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 การบริหารสถานศึกษา

1.2.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

1.3 ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา

1.3.1 การบริหารวิชาการ

1.3.2 การบริหารงบประมาณ

1.3.3 การบริหารงานบุคคล

1.3.4 การบริหารทั่วไป

1.4 บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ พุทธศักราช 2540 ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้อยู่รอดและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ต่อมาทรงมีพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2541

“ คำเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีในตำรา ไม่เคยมีระบบเศรษฐกิจพอเพียง มีอย่างอื่นแต่ไม่ใช่คำนี้ ” และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงปรากฏอยู่ในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาช้านาน ในรูปของหลักการสร้างความ “ พออยู่ – พอกิน ” และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวคิดนี้เพื่อใช้ปรับทิศทางการพัฒนาประเทศเป็นครั้งแรก โดยมีข้อความที่สำคัญตอนหนึ่งว่า

“ การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ” พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (ม.ป.ป. : 17 – 18)

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็น ปรัชญาในการดำเนินชีวิตของคนทุกระดับชั้นในการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็จะไม่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์เหล่านั้น หรือได้รับก็ไม่มากโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ จึงกล่าวได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาแห่งทางสายกลางในการดำเนินชีวิตของประชากรทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจเพื่อให้ทันต่อโลกโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกใน

คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

“...อันนี้เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรืออำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควรบางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...”(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช.<http://sufficiencyeconomy.blog-post.html.2550>)

สรุปได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็น ปรัชญาในการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกระดับจนถึงระดับภาครัฐในการบริหารประเทศ โดยยึดทางสายกลางอันประกอบด้วย พอประมาณ มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้อันตราย 2 ประการ คือ ความรู้และคุณธรรม เพื่อให้สามารถปรับวิถีการดำเนินชีวิตต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมได้ตลอดเวลา

1.1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า

“พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวาง คือคำว่า พอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ ตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียงทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง ทางความคิดก็เหมือนกัน ไม่ใช่ทางกายเท่านั้น ความพอเพียงในความคิดก็คือ แสดงความคิดของตัวเอง ความเห็นของตัวเอง และปล่อยให้คนอื่นพูดบ้าง และมาพิจารณาว่าที่เขาพูด กับที่เราพูดอันไหนพอเพียง อันไหนเข้าเรื่อง ถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไข เพราะว่าถ้าพูดกัน โดยที่ไม่รู้เรื่องกันก็จะกลายเป็นการทะเลาะกัน ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณ และความมีเหตุผล ” นอกจากนี้ยังมีผู้รู้ที่ให้ความหมายอีกหลายท่าน ดังนี้

สุเมธ ดันติเวชกุล(2542 : 53) เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้ โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เรามีได้เป็นเจ้าของ และเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้โดยไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่

อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่มีพันธนาการอยู่กับสิ่งใด

พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์(2545 : 12) ให้ความหมายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ วิธีการดำเนินชีวิตของคนโดยการพึ่งตนเอง มีความประหยัด พึ่งตนเองให้มีการเรียนรู้ ภูมิปัญญาสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่า อย่างยั่งยืน มีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเอง และสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันถือเป็นแนวทางที่คนไทย จะต้องรู้เพื่อนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนที่จะเป็นกำลังของประเทศในอนาคต ครูจึงควรนำความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปส่งเสริมในโรงเรียน

อภิชัย พันธเสน (2549 : 17) ให้ความหมายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวคิดในการดำเนินชีวิตที่ต้องประกอบด้วย ความพอเพียงหรือความพอประมาณ คือ ไม่ฟุ้งเฟ้อแต่ก็ไม่จำเป็นต้องกระเบียดกระเสียดจนเกิดความเดือดร้อน แต่ที่สำคัญที่สุดก็จะต้องมีเหตุผลแต่เป็นเหตุผลในพุทธธรรมหรือจริยธรรมของทุกศาสนา นั่นคือความไม่โลภเกินไป ชื่อสัตย์สุจริตไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น

อุทุมพร อมรธรรม (2549 : 26 - 28) ได้ให้ความหมายของ “ เศรษฐกิจพอเพียง ” หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการ ด้วยกัน คือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง
7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ชู้บวาบ เตี้ยจน เตี้ยรววยแบบกะทันหัน เตี้ยวดกงานไม่มีกินไม่มีใช้

สรุปความหมายของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การมีชีวิตอยู่อย่างพอดี นั่นเอง เมื่อพอดี แล้วต่อไปจะขยับขยายให้มากขึ้นอีกก็ได้ ขอเพียงแต่ต้องหามาได้โดยถูกต้องชอบธรรมเป็นลำดับ พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (ม.ป.ป. : 57 - 62)

1.1.2 ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาพบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเวลานานและต่อเนื่องกว่าสามสิบปีแล้ว ทรงมีกระแสพระราชดำรัสให้ผู้บริหารประเทศและประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาที่สมดุล มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น ไม่เน้นเพียงการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เช่น พระบรมราโชวาทเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2517 ที่ว่า

“ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐานคือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชาเมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว.....การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวดเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้โดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญ ให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันการผิดพลาดล้มเหลว ” และพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2517

“ให้เมืองไทยอยู่แบบพอกินอยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่พอกินมีความพอกิน มีความสงบเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักความพอกินอยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวด....”

จากการประมวลพระราชดำรัสเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อเป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาประเทศ คณะทำงานได้สรุปเป็นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้รับพระบรมราชานุญาตใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 โดยมีเนื้อหา ดังนี้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็น ที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง

อย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก
ได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตาม
แนวพระราชดำริ มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา

1.1.3 องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า มี
องค์ประกอบดังต่อไปนี้

ความพอประมาณ (Moderation) มีสองนัย คือ ความพอดีไม่สุดโต่ง และการ
ยืนได้บนขาของตนเอง (Self-reliant) เป็นการดำเนินชีวิตอย่างทางสายกลาง โดยมีการ
กระทำไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล
การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเอง เป็นสิ่งที่ทำให้เราทำอะไร
เต็มตามศักยภาพ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นการยืนได้โดยลำแข้งของตนเอง

ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายความว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับ
พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีความพอประมาณ ในมิติต่าง ๆ จะต้องมีการไตร่ตรองคิดถึงระยะยาว ต้อง
มีเป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสม มีความรู้ในการดำเนินการ มีการพิจารณาจากเหตุ ปัจจัย
และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ต้องเป็นการมองระยะยาว ตลอดจนคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำ
และความเสี่ยง จะทำให้มีความพอประมาณทั้งในปัจจุบันและอนาคต ความสำคัญของการมี
เหตุผลอาจพิจารณาจากพระราชดำรัสนี้

“...ทุกคนจำเป็นต้องหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาการกระทำของตนให้รอบคอบอยู่เสมอ
ระมัดระวังทำการทุกอย่างด้วยเหตุผล ด้วยความมีสติ และด้วยความรู้ตัว เพื่อเอาชนะความ
ชั่วร้ายทั้งมวลให้ได้โดยตลอด และสามารถก้าวไปถึงความสำเร็จที่แท้จริง ทั้งในการทำงานและ
การครองชีวิต...” พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 13 กรกฎาคม 2516

การมีภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควร (Self-immunity) พลวัตในมิติต่าง ๆ ทำให้มี
การเปลี่ยนแปลงในภาวะต่าง ๆ อย่างรวดเร็วขึ้น จึงต้องมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่
คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ การกระทำที่เรียกได้ว่าพอเพียงไม่คำนึงถึง
เหตุการณ์และผลในปัจจุบัน แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่
จะเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับ
การเปลี่ยนแปลง และการมีภูมิคุ้มกันจะทำให้มีความพอเพียงแม้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ถึงจะ
มีเหตุการณ์ที่แย่มากที่สุดรับมือได้ ทั้งนี้หากจะมีความพอเพียง เงื่อนไขการปฏิบัติ ตามปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง คือเงื่อนไขความรู้ได้แก่ มีความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และ
เงื่อนไขคุณธรรม

ความรอบรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้านในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นประโยชน์พื้นฐาน เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติอย่างพอเพียง การมีความรอบรู้ย่อมทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง ทั้งนี้รวมถึง ความรอบคอบ ความระมัดระวัง คือ มีการวางแผน โดยสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่าง ๆ มาพิจารณาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และความมีสติตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยมีการปรับใช้ให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมทั้งกายภาพและทางสังคมด้วย

ในส่วนของคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งครอบคลุมคนทั้งชาติ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ นักธุรกิจ มีสองด้านคือ ด้านจิตใจ/ปัญญา และด้านการกระทำ ในด้านแรกเป็นการเน้นความรู้คู่คุณธรรม ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ส่วนด้านการกระทำหรือแนวทางดำเนินชีวิต เน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ เงื่อนไขนี้จะให้การปฏิบัติตามเนื้อหาของความพอเพียงเป็นไปได้ ทำให้ตนเองไม่มีความโลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสังคมเพราะการมีความโลภจะทำให้ทำอะไรสุดโต่ง ไม่นึกถึงความเสี่ยง มีโอกาสที่จะกระทำการทุจริต

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 3 หลักการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกันในตัว และ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และคุณธรรม

1.1.4 การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

เป้าหมายของปรัชญาคือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน สามารถรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักทางสายกลาง ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

บุคคลและธุรกิจโดยทั่วไปมีความจำเป็นในการเป็นหนี้ เพื่อการลงทุน หรือการใช้จ่ายในสินค้าคงทนที่มีมูลค่าสูง เช่น ที่อยู่อาศัย และยานพาหนะ ดังนั้นหากใช้หลักของปรัชญาก็จะทำให้เรามีความพอเพียงในการก่อหนี้ได้ โดยใช้หลักความมีเหตุผลในการพิจารณาความจำเป็นเหมาะสมของการก่อหนี้ การคาดการณ์รายได้ในอนาคต และขนาดของการกู้ที่เหมาะสม ซึ่งทำให้พอดีไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังจะต้องคำนึงถึงความเสี่ยง และการมีภูมิคุ้มกัน การกู้หนี้ยืมสินตามกรอบปรัชญาจะสร้างความพอเพียง คือ เป็นการกู้ที่เป็นประโยชน์และมีความสามารถในการใช้คืนได้

การทำกำไรขัดกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ธุรกิจจำเป็นต้องมีรายได้มากกว่ารายจ่าย ซึ่งก็คือกำไรนั่นเอง เพื่อเป็นผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้น หากธุรกิจไม่ทำกำไร ก็ไม่สามารถมีการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ การทำกำไรโดยทั่วไปจึงไม่ขัดกับหลักปรัชญา อย่างไรก็ตามการทำธุรกิจที่มุ่งกำไรระยะสั้น มีการเบียดเบียนผู้อื่นหรือสังคม การทำธุรกิจที่ขาด

คุณธรรม ก็จะมีดีเงื่อนไขของปรัชญาที่แสดงว่าเป็นการทำอะไรที่ไม่เป็นตามปรัชญา จะทำให้การพัฒนาขาดความสมดุลและยั่งยืนได้

จริงหรือไม่หากจะสรุปว่าระบบตลาดส่งเสริมการบริโภค ดังนั้นเมื่อใช้ระบบตลาด จะไม่มีความพอเพียง เพราะจะทำให้มีการใช้จ่ายเกินกว่าที่ควร ประเด็นนี้มาจากการมองว่าระบบตลาดต้องมีการขายสินค้าจึงต้องกระตุ้นการบริโภคโดยการโฆษณาด้วยการส่งเสริมการขายทำให้มีความต้องการที่ไม่สิ้นสุดโดยเฉพาะความต้องการสินค้าฟุ่มเฟือย ดังนั้นจึงเป็นการสร้างความโลภนำไปสู่ความไม่พอเพียง

สิ่งที่เรียกว่าเป็นความฟุ่มเฟือยมีความแตกต่างตามอัตภาพ ดังนั้นกล่าวไม่ได้ว่าโดยทั่วไปเป็นการขัดกับความพอเพียง ดังพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2541

“ให้พอเพียงนี้ ก็หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้แต่ว่าพอแม้บางอย่างจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ”

โดยระบบตลาดเสรีนิยม สินค้าจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค หากไม่มีผู้ซื้อธุรกิจจะอยู่ไม่ได้ ในปัจจุบันผู้บริโภคมีความต้องการที่หลากหลายขึ้นและเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รวมทั้งการแข่งขันของธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคมีสูงขึ้น จึงจะสังเกตว่าสินค้าจะมีวงจรอายุของสินค้าน้อยลง โดยเฉพาะเครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ และเสื้อผ้า ภายใต้สภาวะเช่นนี้ ธุรกิจจะมีการจำแนกผู้บริโภคเพื่อผลิตสินค้าให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม และเพื่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ สินค้าบางอย่างมุ่งเน้นผู้บริโภคที่มีฐานะดี หรือผู้ที่มีความต้องการสินค้าที่มีคุณภาพสูง มีมาตรฐานสูง ซึ่งราคามักจะแพง สินค้านี้สำหรับคนทั่วไปคงจะจัดว่าฟุ่มเฟือย ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ แต่ก็อาจจะเหมาะกับคนบางกลุ่ม การจะระบุว่าไม่ควรผลิตสินค้าประเภทนี้จึงไม่น่าจะเหมาะสม เพราะเป็นการสนองความต้องการผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม

ระบบตลาดที่มีการแข่งขันทำให้มีนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการผู้บริโภค ทำให้มีสินค้าที่หลากหลายมีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การตอบสนองความต้องการนี้ทำให้มีสินค้าที่มีคุณภาพดีกว่าเดิมแต่ราคาถูกกว่าเดิม เช่น รถยนต์ที่ประหยัดน้ำมัน พันธุ์พืชต่างๆ เครื่องมือสื่อสาร เครื่องใช้ไฟฟ้า คอมพิวเตอร์และโปรแกรม

ในด้านการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย กิจกรรมเหล่านี้มีสองด้าน คือ ด้านหนึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดความต้องการสินค้า การโฆษณาจึงจะเสนอส่วนที่ดีของสินค้า อีกด้านคือ การทำให้ผู้บริโภครู้จักสินค้ามากขึ้น เป็นการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้น

หากจะห้ามการโฆษณาก็เป็นการศึกษาการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภค กีดกันการเข้าตลาดของผู้ผลิตรายใหม่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขัน ผู้บริโภคก็เสียประโยชน์ ผู้ผลิตรายเก่าที่เป็นที่รู้จักแล้วจะเป็นผู้ได้ประโยชน์

การห้ามโฆษณาหรือการมองว่าการโฆษณาเป็นการสร้างความไม่พอเพียง จึงไม่น่าจะเป็นทางที่ถูกต้อง เพราะปัญหาที่สำคัญอยู่ที่ผู้บริโภคใช้จ่ายตามหลักของปรัชญาหรือไม่ ผู้บริโภคที่มีลักษณะเป็นบริโภคนิยมจะขัดกับปรัชญาเพราะลักษณะจะไม่ใช่การใช้จ่ายตามความต้องการใช้ แต่เพื่อความมีหน้ามีตา เพื่อความโอ้อวด หรือมีความต้องการบริโภคตามผู้อื่น โดยไม่คำนึงถึงอรรถภาพของตนเองในลักษณะเช่นนี้จะเป็นการใช้จ่ายที่ไม่เป็นประโยชน์ ขาดความมีเหตุมีผลและความพอประมาณ ใช้จ่ายในสิ่งฟุ่มเฟือยเกินฐานะตนเอง และหากผู้บริโภคไม่เป็นผู้บริโภคนิยมก็จะมีปัญหาจากระบบการโฆษณาหรือการส่งเสริมการขาย เพราะจะมีการใช้จ่ายตามเหตุผล เพื่อประโยชน์ตามอรรถภาพของตนเอง

ในอีกด้านหนึ่งการโฆษณาก็มีความไม่พอเพียงได้ ตามหลักการของปรัชญาแล้ว ธุรกิจก็ต้องมีการโฆษณาและส่งเสริมการขายตามหลักคุณธรรม คือตามความเป็นจริง ไม่ผิดจรรยาบรรณ และต้องไม่ทำให้ผู้บริโภคหลงผิด

การค้าการลงทุนระหว่างประเทศขัดกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่อย่างไร ประเด็นนี้มาจากความคิดที่ว่า กระแสโลกาภิวัตน์สร้างความไม่พอเพียง ทำให้พึ่งตัวเองไม่ได้ จึงต้องมีการติดต่อกับขายน้อยลงและระบบตลาดเสรีนิยมขัดกับหลักปรัชญา

แต่หากพิจารณาจากข้อความของปรัชญาพบว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ใช้ประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์ โดย “ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์” การก้าวทันโลกาภิวัตน์คือให้มีการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ อันเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ซึ่งหากจะมีการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศได้ ก็ต้องมีการแลกเปลี่ยนภายในคือการใช้กลไกตลาดนั่นเอง แต่เป็นการใช้ระบบกลไกตลาดในทางสายกลาง โดยรู้เท่าทัน “ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ”

ดังนั้นประเทศใดที่ใช้ระบบตลาด มีการติดต่อกับต่างประเทศ หากจะใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการกำหนดนโยบาย ก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะต้องกลับสู่จากระบบตลาดไปใช้ระบบอื่น ไม่มีความจำเป็นที่จะพูดถึงการปิดประเทศ เปรียบกับว่า เรากำลังเดินทางโดยขบวนรถไฟขบวนรถโดยสารธรรมดา ขบวนรถขบวนแรกขบวนแรก แต่รถยังไม่เสีย เราไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนพาหนะจากรถมาเป็นเกวียนหรือเดินไป แต่สิ่งที่จะต้องพิจารณา คือ เราขบวนรถเป็นอย่างไร ขบวนเร็วไปขบวนช้าไปรีเปล่า ไปถูกทางหรือไม่ขบวนไปแล้วดูแลให้คนที่อยู่ในรถมีความสุขดีหรือเปล่า

อย่างไรก็ตาม แม้ระบบตลาดเป็นระบบที่ทำให้เกิดการผลิตรายการแลกเปลี่ยนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีสินค้าที่หลากหลายมีคุณภาพ ราคาต่ำช่วยสร้างความพอใจแก่ผู้บริโภคในการที่จะทำให้มีทางเลือกมากขึ้น เป็นระบบเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จมากกว่าระบบสังคมนิยมที่วางแผนโดยส่วนกลาง แต่ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แสดงว่าระบบตลาดมักจะมี ความล้มเหลวที่ทำให้ต้องมีแทรกแซงของรัฐบาล เช่นการมีปัญหาล้างแวล้อม ปัญหาการกระจายรายได้ และระบบตลาดก็ยังไม่ได้มองทุกมิติในการพัฒนาสังคม ระบบตลาดเสรีเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถจะเป็นหลักในการสร้างความพอใจเพียงของประเทศได้

ปรัชญานี้จึงชี้ให้เห็นการจัดการระบบตลาดให้ดี คำนึงถึงทุกด้านของการพัฒนาทั้ง เศรษฐกิจ ชุมชน สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่สังคมที่มีความสมดุลมีความเจริญอย่างแข็งแกร่ง เป็นการก้าวไกลกว่าระบบตลาด หรือเกินกว่าทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ โดยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศจะมีความรอบคอบมองระยะยาว นึกถึงความเสี่ยงซึ่งกรอบนี้เหมาะสมอย่างยิ่งในปัจจุบัน เพราะการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจ และสังคม เปลี่ยนแปลงเร็วกว่าในอดีตมาก จะทำอะไรบูมบ่ามอย่างไรในอดีต ที่มีการกู้เงินจากต่างประเทศสูง ลงทุนแบบผลตอบแทนสูงและรับความเสี่ยงสูงมากจะทำให้มีโอกาสเกิดวิกฤตสูงขึ้น

ในเรื่องนี้ของปรัชญาชี้ว่าธุรกิจที่จะใช้ประโยชน์จากโลกาภิวัตน์ ต้องมีคุณธรรมและความรู้ตั่งนั้นจึงต้องการวางระเบียบและดำเนินการตามบรรษัทภิบาลที่ดี และต้องมีการจัดการความรู้จะใช้ประสบการณ์เดิมทำธุรกิจในสภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปไม่ได้

2. ด้านสังคม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับพื้นฐานสังคมไทย เพื่อการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล เจริญมั่นคงและมีความยั่งยืนในระยะยาว ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ มีความมั่นคงในการเจริญเติบโต ไม่ผันผวนไปตามปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ โดยพิจารณาในหลายมิติเป็นองค์รวมมิใช่เฉพาะเรื่องของเศรษฐกิจ มีลักษณะองค์รวมที่มีความครอบคลุมทั้งมิติจิตใจซึ่งกำหนดพฤติกรรม มิติสถาบันทางเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และกฎระเบียบที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมของความพอเพียง

การกระทำตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือการประยุกต์ คือ การตัดสินใจที่เหมาะสม โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัดสินใจตามหลัก คือสามห่วง สองเงื่อนไข จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ลดความผันผวน

การประยุกต์ใช้ปรัชญาทำได้ในทุกระดับ เพราะคนเรามีหลายฐานะ เราจึงสามารถใช้หลักปรัชญาในการตัดสินใจได้ทั้งของตัวเองและครอบครัว หากอยู่ในฐานะที่เป็นการบริหารพัฒนา ชุมชน องค์กรไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ก็ใช้หลักปรัชญาในการตัดสินใจได้ ซึ่งก็คือการใช้ในระดับที่กว้างกว่าระดับตนเองและครอบครัว หากอยู่ในฐานะที่จะเป็นผู้กำหนดนโยบายหรือมาตรการระดับชาติก็สามารถใช้เป็นหลักได้เช่นกัน

การประยุกต์ใช้ใช้ปรัชญาเกิดได้ในหลายระดับ หลายมิติและหลายรูปแบบ ไม่มีสูตรสำเร็จ แม้ว่าจะเป็นกรอบแนวคิดเดียวกัน แต่แต่ละคนจะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมในแต่ละกรณี ให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และสถานะที่เผชิญอยู่ การยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยในการให้ “ ถูกคิด ” ว่า การตัดสินใจ การดำเนินชีวิตหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีความเหมาะสมหรือไม่ จะมีความสมดุล ยั่งยืนหรือไม่ มีความเสี่ยงและการเตรียมรับความเสี่ยงอย่างไร

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะในภาคเกษตรเพื่อเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมยังช่วยลดต้นทุนการผลิตและสุขภาพของผู้ใช้ เช่น การใช้ปุ๋ยก็จะมีลักษณะเดียวกัน การใช้ปุ๋ยเคมีโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนต่อสุขภาพ ไม่คำนึงถึงผลต่อทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว เป็นความไม่พอเพียง เพราะสุดโต่งขาดความมีเหตุมีผล ในทางกลับกัน การที่จะเลิกใช้สารเคมีเลือกใช้สารอินทรีย์เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีความเข้าใจเหตุผลว่าประโยชน์เป็นอย่างไร ต้นทุนเปลี่ยนแปลงอย่างไร อาจมีการใช้ที่ไม่เหมาะสมไม่ยั่งยืนได้ หากมีการวิเคราะห์ตามหลักปรัชญาอาจจะพบว่าสามารถใช้ปุ๋ยทั้งสองแบบในสัดส่วนที่เหมาะสมได้

4. ด้านวัฒนธรรม

ในด้านวัฒนธรรมซึ่งจะต้องนำมาใช้ในการพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาให้แต่ละคนมีหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง/ครอบครัว /ชุมชน/ชาติ ให้สามารถพึ่งตนเองได้และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ตลอดจนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

แนวทางการพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการฝึกให้คิดพูด - ทำอย่างพอดี พอเหมาะพอควร บนหลักเหตุผล ไม่ประมาทโดยใช้สติและปัญญาในทางที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่มทางเลือกและพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ให้สามารถอุ้มชูตัวเองและครอบครัวได้โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข - รู้รักสามัคคี อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืนและมีค่านิยมที่ดีงาม ร่วมรักษาคุณค่าของความเป็นไทย

การขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นวัฒนธรรมหลักในการใช้ชีวิตของคนในสังคม ต้องมีกระบวนการหล่อหลอมให้ทุกคนมีความเชื่อมั่นและสามารถนำหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการดังกล่าว

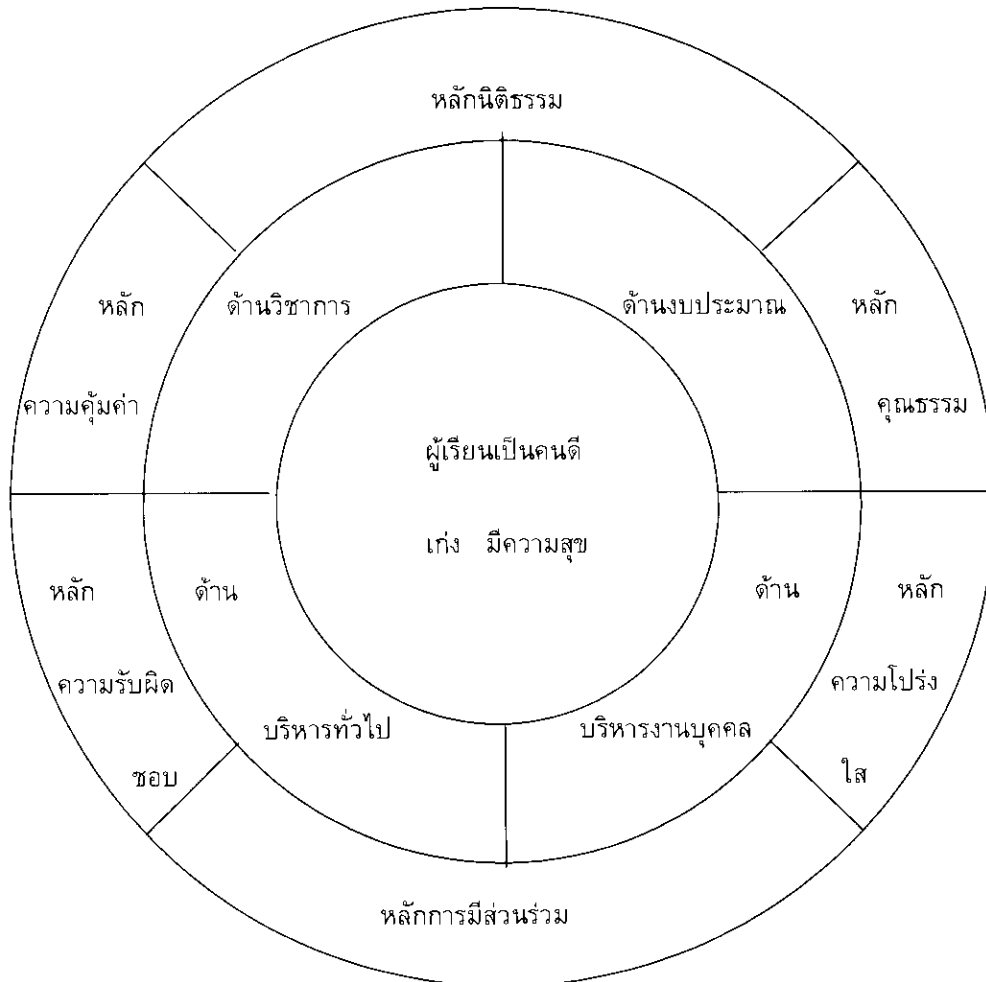
1.1.5 การจัดการศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ พบว่า มีการนำมาใช้ในการจัดการศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดังนี้

1.1.5.1 หลักธรรมมาภิบาล

แนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล นอกจากการบริหาร และการจัดการศึกษาตามอำนาจหน้าที่เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนแล้ว รัฐบาลได้มีการ ปฏิรูประบบราชการเพื่อบริการประชาชนให้มีความพึงพอใจในการบริการภาครัฐมากขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าว สำนักนายกรัฐมนตรีจึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ขึ้น เพื่อให้ทุก กระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการถือปฏิบัติ การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมี หน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการ บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมมาภิบาล” มาบูรณาการ ในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งกับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคล ด้วยหลักการดังกล่าว ได้แก่ 1) หลักนิติธรรมได้แก่ การตรากฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ ให้ ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับทั้งผู้ออกกฎและผู้ปฏิบัติตามตลอดจนทุกคนในสังคมพร้อม ใจปฏิบัติตามกฎหมาย 2) หลักคุณธรรมได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบตลอดจนมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจ 3) หลักความ โปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายประชาชน เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็วไม่บิดเบือน 4) หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่การเปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เราทำทั้งร่วมคิดร่วมแก้ไข และร่วมรับผิดชอบ 5) หลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้้นอกจากจะต้องมีความรับผิดชอบต่อ แล้วยังต้องสร้างกระบวนการให้หน่วยงานต่าง ๆ มาตรวจสอบได้ว่าการทำงานของเราโปร่งใส จริง 6) หลักความคุ้มค่าได้แก่การบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัดให้เกิด ประโยชน์สูงสุด คุ้มเงิน คุ้มเวลา คุ้มแรงงาน

หลักธรรมมาภิบาลอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของ สถานศึกษาซึ่ง ได้แก่ การดำเนินงาน ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี และ ดำรงตนในสังคมอย่างมีความสุข ดังในภาพที่ 7 ที่แสดงความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 7 ภาพรวมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
ที่มา : ฐานันดร แพงคำแหง (2547)

1.1.5.2 ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการศึกษา

ตามแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในหมวด 5 มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่แบ่งขอบข่ายและภารกิจของการจัดการศึกษาไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ดังแสดงในภาพที่ 8 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 8 ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546)

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงถูกนำมาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งกับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ข้อข่ายภารกิจการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ดังกล่าวข้างต้นเป็นภารกิจที่สถานศึกษาควรดำเนินการให้บรรลุผล ซึ่งแนวการจัดการศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อาจดำเนินการในงานการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้านในสถานศึกษาได้

1. ด้านการบริหารวิชาการ

ภารกิจหลักของงานวิชาการประกอบด้วย การจัดทำหลักสูตรแบบเรียน การวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา การกำกับติดตามการดำเนินการตามแผน ตลอดจนการกำหนดนโยบาย หรือ แนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา และการจัดทำมาตรฐานของสถานศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2546) ซึ่งในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในงานวิชาการสถานศึกษาอาจสามารถดำเนินการ ดังนี้

1.1 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ควรมีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันได้แก่ 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบรอบ 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผล กระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นทั้งในอนาคตอันใกล้และไกล 4) ค่านิยมการ มีความรู้คู่คุณธรรม นอกจากนี้สถานศึกษายังสามารถจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานการคิดจัดทำสาระที่สอดคล้องกับสภาพผู้เรียนและท้องถิ่น (สุชาติ นันทะไชย, 2550)

1.2 การจัดหน่วยการเรียนรู้สถานศึกษา สถานศึกษาสามารถบูรณาการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไขนี้เข้าไปในหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้น และทุกกลุ่มสาระหรือจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้เฉพาะเรื่องตามที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแบบบูรณาการเพื่อใช้พัฒนานักเรียนให้เกิดคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2549)

1.2.1 มาตรฐานหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งตามชั้นปี

1.2.1.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

- 1) ปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบต่อตนเอง
- 2) ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า
- 3) รู้จักการออม

4) รู้จักการแบ่งปันสิ่งของที่มีให้กับผู้อื่น

1.2.1.2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

- 1) ปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัว
- 2) ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า
- 3) มีวินัยในการใช้จ่าย
- 4) รู้จักการช่วยเหลือและแบ่งปันสิ่งของที่มีให้กับผู้อื่น

1.2.1.3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

- 1) ปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและ
ชุมชน
- 2) ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า
- 3) รู้วิเคราะห์รายรับ – รายจ่าย ของตนเอง
- 4) รู้จักแบ่งปันทรัพยากรที่มีเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมี
ความสุข
- 5) รักและภูมิใจในความเป็นอยู่อย่างพอเพียงของตนเองและ
ครอบครัว

1.2.1.4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

- 1) เข้าใจความหมายและนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ใน
ชีวิตประจำวัน
- 2) เข้าใจสภาพรายรับ – รายจ่ายของตนเองและวางแผนการ
ใช้จ่ายตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) สำรวจการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 4) สำรวจ / ตระหนัก อนุรักษ์และเห็นคุณค่าภูมิปัญญา
ท้องถิ่น
- 5) วิเคราะห์พระราชดำรัส / พระราชกรณียกิจที่แสดง
คุณธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อ ความมีวินัย และหิริโอตตัปปะมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน

1.2.1.5 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

- 1) เข้าใจสภาพความสำคัญของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมา
ใช้ในชีวิตประจำวันตนเองและโรงเรียน
- 2) นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้
ให้กับครอบครัว
- 3) สำรวจและวิเคราะห์ห้อย่างง่ายในการนำทรัพยากรของ
ชุมชนมาใช้ตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 4) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

5) นำตัวอย่างพระราชดำรัส / พระราชกรณียกิจที่แสดง
คุณธรรมด้านความเพียรและความซื่อสัตย์สุจริต มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน

1.2.1.6 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

- 1) เข้าใจสภาพการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในด้านต่าง ๆ ของชุมชน
- 2) สืบเสาะการรวมกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนที่ดำเนินการตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) รู้จักตัวอย่างต่าง ๆ ในการจัดทรัพยากรของชุมชนตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 4) รู้จักตัวอย่างที่ดีที่มีการนำภูมิ ปัญญาท้องถิ่นตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาสร้างรายได้เพื่อพัฒนาท้องถิ่น
- 5) นำตัวอย่างพระราชดำรัส / พระราชกรณียกิจที่แสดงคุณธรรมด้านความสามัคคีและการพึ่งตนเองมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน

1.2.1.7 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

- 1) รู้และเข้าใจประวัติความเป็นมา ความหมายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) สามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเอง ครอบครัวและชุมชน

1.2.1.8 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

- 1) สืบเสาะและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ด้านสังคม เศรษฐกิจสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมบนพื้นฐานของหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.1.9 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

- 1) เข้าใจแนวทางพัฒนาชุมชน ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.1.10 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

- 1) เข้าใจและวิเคราะห์หลักการบริการจัดการ องค์กรวิสาหกิจชุมชนตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ตระหนักในความสำคัญของการบริหารจัดการองค์การวิสาหกิจชุมชนตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3) นำแนวทางการบริหารจัดการองค์การวิสาหกิจชุมชน ตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

1.2.1.11 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

1) เข้าใจและวิเคราะห์หลักการพัฒนาประเทศ ตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2) ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาประเทศตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3) นำแนวทางพัฒนาประเทศตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

1.2.1.12 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

1) เข้าใจและวิเคราะห์หลักการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุล ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์โดยยึดหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2) ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาประเทศ ให้ก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุลภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยยึดหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3) นำหลักการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุล ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน (มดิชน, 2549)

1.2.2 จัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง มีประเด็นที่สามารถนำมาใช้ได้ที่สำคัญคือ (ทิตนา แชมณี, 2542) มีดังนี้

1.2.2.1 การประยุกต์ในด้านจุดมุ่งหมายการศึกษา จากการวิเคราะห์พบว่า การดำรงชีวิตในระดับที่อยู่รอดพออยู่พอกินและอยู่ดีนั้น บุคคลจำเป็นต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) รู้จักพึ่งตนเอง
- 2) ดำรงชีวิตอย่างมีอิสรภาพ
- 3) มีความสามารถในการบริหารจัดการ รู้จักคิด รู้จักระบบ
- 4) มีความขยัน อดทน ไม่ท้อถอย
- 5) มีความสามัคคี มีการแสวงหาความร่วมมือ มีการรวมกลุ่ม และมีความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นคณะ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย
- 6) มีการศึกษาข้อมูล ข้อความรู้และนำมาใช้ปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

- 7) รู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล
- 8) รู้จักการพัฒนาตนเองขึ้นตามลำดับ
- 9) สามารถนำความรู้หลักการแนวคิดหรือทฤษฎีต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

1.2.2.2 การประยุกต์ใช้ในด้านการพัฒนาและการใช้หลักสูตร การศึกษาทำหน้าที่ในการพัฒนาสติปัญญาของบุคคลให้สามารถพึ่งตนเองในการดำรงชีวิตประจำวันและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น หลักสูตรจึงควรที่จะประกอบด้วยสาระที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการบูรณาการ ความรู้ ทักษะและเจตคติที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจ และมีพัฒนาการในเรื่องนั้น ๆ แต่เนื่องจากกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวันแต่ละแห่งอาจมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดสาระของหลักสูตรควรจัดให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญตัวอย่าง เช่น เด็กที่อยู่ภาคกลางที่มีการทำนามาก ก็ควรรู้เรื่องเกี่ยวกับเรื่องของข้าวและการทำนาให้มาก และลึกซึ้ง เพื่อที่จะได้เรียนรู้ถึงสภาพปัญหา การแก้ปัญหาและการพัฒนาในเรื่องนั้นๆ ในขณะที่เด็ก ๆ ที่อยู่ชายทะเล ควรจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการประมง ซึ่งเป็นกิจกรรมประจำวันของเด็ก คุณเคยตั้งนั้นการประยุกต์ใช้ในด้านหลักสูตร จึงควรเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่ยึดกิจกรรมการดำรงชีวิต การแก้ปัญหาการพัฒนาตนเองในการดำรงชีวิตเป็นแกนจึงจะทำให้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิตได้จริงและกิจกรรมการดำรงชีวิตควรเริ่มจากเรื่องใกล้ตัว หรือ จากแคบไปกว้างโดยมีการจัดสัดส่วนอย่างเหมาะสม (ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี, 2543)

1.2.2.3 การจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สถานศึกษาอาจดำเนินการจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรม เพื่อปลูกฝัง และสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การจัดกิจกรรม อาจเป็นกิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตรหรือกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำปี ลักษณะกิจกรรมควรเป็นกิจกรรมที่กระทำเพื่อปลูกเร้าให้ซึมซับลักษณะนิสัยของความ พอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การคิดใคร่ครวญถึงผลที่เกิดจากการกระทำต่างๆ ความซื่อสัตย์ ความพากเพียรพยายาม ความอดทน ความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง ความรักในสิ่งแวดล้อมและท้องถิ่น ฯลฯ การสร้างเสริมคุณลักษณะดังกล่าวเป็นการสร้างพื้นฐานจิตใจให้คุ้นเคยกับหลักของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนข้อมูลสารสนเทศ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนข้อมูลสารสนเทศ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของระบบข้อมูลสารสนเทศ อันจะเป็นพื้นฐานของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนการสอนข้อมูลสารสนเทศดังกล่าว เป็นหลักการที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจน ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนข้อมูลสารสนเทศเพื่อส่งเสริมให้นักเรียน คุณเคยกับการรู้จักเลือกรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์และพัฒนาให้เป็นวิธีที่ใช้กับวิถีชีวิต ในสังคมไทยได้อย่างพอดี การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศในแต่ละระดับชั้น สถานศึกษาและชุมชนพึงระลึกร่วมกันว่า สภาพการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลสารสนเทศที่เป็นไปอย่างฉับไวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์นั้น มีทั้งประโยชน์และโทษ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีและผลเสียทั้งต่อตัวเด็ก ผู้ใหญ่ ชุมชนที่เกี่ยวข้องกันแต่

ละสังคมระดับต่าง ๆ เนื้อหาสาระของข่าวสาร ข้อมูลความก้าวหน้า ของสังคมอื่น ๆ ที่เรารับรู้ นั้น แม้จะแสดงออกถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วิทยาการใหม่ ความฉลาดของมนุษย์ ความคิดที่ไม่หยุดนิ่ง ฯลฯ ก็จริงอยู่ แต่ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมไทย การสอนให้เด็กมีความรู้ทางสารสนเทศควรมีทิศทางที่แน่นอนชัดเจนว่า ต้องการพัฒนาความสามารถของเด็กในเรื่องที่เกี่ยวกับสารสนเทศถึงขั้นของการมีทักษะ เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และเป็นประโยชน์ ผลดีต่อสังคมไทยโดยรวม เด็กไทยรวมถึงคนไทยทุกคนต้องได้รับการพัฒนาและเรียนรู้ร่วมกันในการรู้จักเลือกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และสามารถพัฒนาได้ตามสภาพบรรยากาศแวดล้อม ความพร้อมของสังคมไทยด้วยความพอดีมิใช่ลอกเลียนแบบรับเอามาใช้กับสังคมไทยอย่างไม่รู้เป้าหมายที่แท้จริงของวิทยาการนั้นในระดับประถมศึกษา ควรเป็นการวางพื้นฐานให้เด็กรู้จักการกลั่นกรองเลือกที่จะรู้ข้อมูลที่มีสาระรวมไปถึงการแนะนำแนวทางให้เด็กคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตด้วยสำหรับระดับมัธยมศึกษา ควรจะพัฒนาให้ถึงขั้นของการมีทักษะ การประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

1.2.2.5 กำหนดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

1.2.2.6 จัดตั้งคณะกรรมการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนที่รับผิดชอบการพิจารณาดำเนินการจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบต่าง ๆ หรือจัดตั้งศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.2.7 สำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนและชุมชน เพื่อกำหนดเป็นงานโครงการและแผนปฏิบัติงานภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.2.8 กำหนดนโยบายให้มีการดำเนินการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ โดยให้ผู้ปกครองชุมชน และนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

1.2.2.9 สนับสนุนติดตามประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเน้นความมั่นคงและยั่งยืน

1.2.2.10 ประชาสัมพันธ์แนวคิดและเผยแพร่ผลงานให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

1.2.2.11 แสวงหาความร่วมมือความช่วยเหลือจากหน่วยงานในชุมชนและหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน

จากแนวการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น อาจเป็นแนวทางการจัดการศึกษาในขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาซึ่งควรแพร่ขยายผลสู่ระดับครอบครัว ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่นด้วย ดังนั้นผู้บริหารการศึกษา คือผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและประสานสัมพันธ์กับหน่วยต่าง ๆ ทุกภาคส่วนในการสนับสนุนให้นำหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม (สุชาติ นันทะไชย, 2550)

2. ด้านการบริหารงบประมาณ

งานบริหารด้านงบประมาณมีภารกิจในการดำเนินงาน คือการจัดสรรจัดตั้ง จัดหา และอนุมัติการบริหารการเงิน และพัสดุของสถานศึกษา รวมถึงการติดตามตรวจสอบดูแลการใช้งบประมาณต่าง ๆ ที่ดำเนินการตามโครงการที่ตั้งไว้ในสถานศึกษา (ชีระ รุญเจริญ, 2546) อาจสามารถดำเนินการตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ดังนี้

2.1 หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของตัวบุคคลจะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมและความยุติธรรมรวมทั้งมีความรัดกุมและรวดเร็วด้วย

2.2 หลักคุณธรรม (Morality) หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม มีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ยึดมั่นมีระเบียบวินัยประกอบอาชีพสุจริตเป็นนิสัยประจำชาติ

2.3 หลักความโปร่งใส (Accountability) หมายถึงความโปร่งใสพอเทียบได้ว่ามีความหมายตรงข้ามหรือเกือบตรงข้ามกับการทุจริตคอร์รัปชัน โดยที่เรื่องทุจริตคอร์รัปชันให้มีความหมายในเชิงลบและความน่าสะพรึงกลัวแฝงอยู่ ความโปร่งใสเป็นคำศัพท์ที่ให้แง่บวกในเชิงบวกและให้ความสนใจในเชิงสงบสุข ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก เข้าใจง่ายมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องอย่างชัดเจน ในการนี้ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานให้มีความโปร่งใส ขออัญเชิญพระราชกระแสรับสั่ง ในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่ง ได้แก่ ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจแม้จะมีความรู้น้อย ก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มากแต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ

2.4 หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึงการให้โอกาสให้บุคลากร หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการบริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น เป็นคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการและหรือคณะทำงานโดยให้ข้อมูลความคิดเห็นแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติ

2.5 หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึงการตระหนักในสิทธิและหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาการบริหารจัดการความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาและเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมทั้งความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตนเอง

2.6 หลักความคุ้มค่า (Cody – Effectiveness or Economy) หมายถึงการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่าและรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่าการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงบประมาณตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การจัดตั้ง จัดสรร และจัดหางบประมาณมาใช้ในการบริหารจัดการได้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบอย่างซื่อสัตย์ มีความโปร่งใสและให้ผู้ใช้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และร่วมวางแผนการบริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันจะก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันต่อการบริหารงานในสถานศึกษา ตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านบริหารงานบุคคล

ภารกิจในการดำเนินงานบริหารงานบุคคลากร คือ การพิจารณา กำหนดแต่งตั้ง จัดหาบุคลากรตามความต้องการของสถานศึกษา กำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาครู และบุคลากรอื่นในสถานศึกษา (ชีระ รุญเจริญ, 2546) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียน ถ้าทุกคนได้เรียนรู้ทฤษฎี หลักคิด หลักวิชาขอเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะเกิดการพัฒนาร่วมกับความเข้มแข็งของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน โดยมีการดำเนินงานหลัก 4 ด้าน ดังนี้

3.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจ มีกิจกรรมหลัก คือ

3.1.1 การพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ ตลอดจนกิจกรรมส่งเสริมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงกับสาระการเรียนรู้ทุกสาระ ตลอดจนทั้งบูรณาการในการบริหารจัดการในสถานศึกษา การสังเคราะห์องค์ความรู้จากสถานศึกษาเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จ การประกวดสื่อการเรียนการสอน การประกวดโครงงาน เป็นต้น

3.1.2 การพัฒนาบุคลากรเครือข่าย โดยจัดอบรม/ให้ความรู้วิทยากรผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา ครูในสถานศึกษา ครูภูมิปัญญาไทยศึกษานิเทศก์ประชาชนที่เป็นเครือข่ายรวมทั้งการจัดเวทีชาวบ้านด้วย ตามหลักในการพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้ (1) ทำความเข้าใจในหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเข้าใจ คือยึดหลักพึ่งตนเองเป็นมาตรฐานประกอบด้วยด้านจิตใจ ทำคนให้เป็นที่พึ่งตนเองมีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ด้านสังคมแต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูล เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่ง เป็นอิสระด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน ด้านเทคโนโลยีจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดีจึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง ด้านเศรษฐกิจแต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้และไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ (1) จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ (2) ศึกษาทดลองหาวิธีที่เหมาะสมโดยเริ่มจากขนาดเล็กก่อนพร้อมทั้งหาขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ แล้วแก้ไขและ

ช่วยกันวางแผน (3) การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กันไป
 พร้อมไม่ทำลายธรรมชาติและไม่ก่อให้เกิดมลภาวะแก่สภาพแวดล้อม (4) การพัฒนาจะได้ผลดี
 ต้องเป็นไปตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นตระหนักถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์และ
 สังคมศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่นซึ่งไม่เหมือนกัน (5) การพัฒนาจะได้ผลดีต้องอาศัยหลักวิชา
 ความรู้และเทคนิควิธีที่เหมาะสม โดยการแสวงหาหลักวิชาและเทคนิควิธีที่เหมาะสมอาศัยการ
 คิดพินิจพิเคราะห์ถึงความเป็นเหตุผล ฟังให้ดี พร้อมนำภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่
 โรงเรียนตั้งอยู่มาใช้พัฒนา (6) การพัฒนาจะได้ผลดีนั้นต้องทำเป็นรูปแบบโครงการ โดยมีการ
 วางแผนโครงการ ศึกษาความเป็นไปได้ก่อนนำมาปฏิบัติมีการประเมินผลและประสิทธิภาพของ
 โครงการ (7) มีการประสานงานและการบูรณาการการทำงานร่วมกัน วิธีทำงานร่วมกันมีหลายวิธี
 วิธีหนึ่งเรียกว่าการประสานกัน อีกวิธีเรียกว่าการบูรณาการ (8) โครงการพัฒนาจะดำเนินการได้
 ดีต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบ (9) การพัฒนาจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความขยันอดทนอย่างต่อเนื่อง
 และยาวนาน (เกษม วัฒนชัย, 2548)

3.1.3 การประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ โดยรวบรวมบุคคล

ตัวอย่างสถานศึกษา ตัวอย่างชุมชนและตัวอย่างเพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจผ่านสื่อต่าง ๆ
 เช่น สื่อ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์

3.2 การนำสู่การปฏิบัติ โดยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สู่การเรียน
 การสอนและการบริหารจัดการตามหลักปฏิบัติ (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2549) ดังนี้

3.2.1 รู้จักการใช้จ่ายของตนเอง รู้จักใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ใช้จ่าย
 อย่างพอประมาณ ใช้จ่ายอย่างประหยัด ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

3.2.2 รู้จักออม มีกลไกลดความเสี่ยง คือ การจัดให้มีระบบสวัสดิการ
 ระบบออมเงิน ระบบสหกรณ์ การประกันต่าง ๆ

3.2.3 รู้จักประหยัด คือ ใช้น้อยอย่างมีเหตุมีผลไม่ฟุ่มเฟือยใช้
 พลังงานเท่าที่จำเป็นใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

3.2.4 พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจโดยผลิตหรือสร้างรายได้ที่สอดคล้อง
 กับความต้องการสอดคล้องกับภูมิสังคม สอดคล้องกับทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2.5 รู้จักช่วยเหลือสังคมหรือชุมชน คือ ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ใช้จ่าย
 อย่างพอประมาณ ใช้จ่ายอย่างประหยัด ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

3.2.6 สร้างสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ คือ ปลูกจิตสำนึกในการ
 อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมในท้องถิ่น ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น
 ฟื้นฟูดูแลสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น

3.2.7 สืบสานวัฒนธรรมไทย คือ การสร้างจิตสำนึกรักชาติไทยรักบ้าน
 เกิดฟื้นฟูและอนุรักษ์อาหารประจำท้องถิ่น ฟื้นฟูและอนุรักษ์ดนตรีไทยและเพลงไทย ฟื้นฟูและ
 อนุรักษ์วัตถุโบราณ โบราณสถาน

3.2.8 ส่งเสริมพระพุทธศาสนา คือ ปลุกจิตสำนึกความรักชาติ ตระหนักถึงคุณค่าของพระพุทธ ศาสนา จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (ปรียานุช พิบูลสราวุช, 2549)

3.3 การประสานความร่วมมือ และเชื่อมโยงเครือข่าย โดยการจัดทำฐานข้อมูลกลาง เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งบรรจุองค์ความรู้และข้อมูลเครือข่ายสถานศึกษา บุคลากร ชุมชน ในเว็บไซต์ การจัดประชุมสัมมนาเครือข่าย การสนับสนุนการดำเนินงาน เป็นต้น

3.4 การติดตามประเมินผล โดยการพัฒนาดัชนีชี้วัดความพอเพียงของสถานศึกษามีการติดตาม ผลงานในพื้นที่ การรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงาน การประเมินผลนักเรียน นักศึกษาและประชาชนที่รับบริการ ตลอดจนการเชื่อมโยงผลงานของครู/ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จกับการประเมินวิทยฐานะด้วย

สรุปว่าการนำหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารบุคคล คือการกำหนด แต่งตั้ง บุคลากรในการดำเนินงานนั้นต้องคำนึงถึงศักยภาพความเหมาะสมของผู้สอน ผู้เรียนและท้องถิ่นและในการดำเนินการสอน ผู้บริหาร ครู ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และมีการจัดกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อปลูกฝังให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีคุณลักษณะความพอเพียง โดยเน้นให้บุคลากรในสถานศึกษามีความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อและมีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลไม่ใช่อารมณ์ ฝึกให้มีการมองไปข้างหน้าและเตรียมตัวให้พร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทัน รวมถึงการหมั่นแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งและพอเพียงภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์

4. ด้านการบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริมสนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ ได้แก่ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ งานบุคลากร และบริหารทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การส่งเสริมกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน การบริการสาธารณ งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น อาจสามารถบริหารตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

- 4.1 มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมสร้างเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษา
- 4.2 ดำเนินงานจัดระบบบริหารองค์กรให้ครอบคลุมโครงสร้าง ภารกิจ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป
- 4.3 ส่งเสริมให้การบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นความคุ้มค่าและผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก
- 4.4 ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน
- 4.5 มุ่งพัฒนาสถานศึกษาใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม
- 4.6 มีกลยุทธ์ในการดำเนินงาน สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
- 4.7 มีการวางแผนการดำเนินงานการใช้และจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงปลอดภัยเหมาะสม พร้อมทั้งจะใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ดังนี้ (1) การจัดสภาพแวดล้อมทั่วไปทางกายภาพ ประกอบด้วยอาคารสถานที่ ห้องเรียน สถานที่อำนวยความสะดวกอื่น ๆ ในโรงเรียน บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนและสภาพแวดล้อมทั่วไป ควรจัดสภาพให้มีความเป็นธรรมชาติที่ผสมกลมกลืนกับความทันสมัยและความเป็นไปของท้องถิ่น ชวนให้นักเรียนคุ้นเคยชินกับบรรยากาศที่อ่อนโยน นุ่มนวล จนซึมซับสภาวะแวดล้อมที่ซิดา ตลอดจนบรรยากาศที่สุขสงบอันเป็นแนวทางการปลูกฝังและส่งเสริมคุณลักษณะนิสัยศรัทธาในค่านิยมความเหมาะสมกลมกลืนของสภาพแวดล้อมสุนทรีย์ภาพ ความสะอาด ความมีระเบียบวินัยซึ่งจะเป็นพื้นฐานการนำไปสู่ค่านิยมการรู้จักที่จะใฝ่หาความรู้เพื่อระวังรักษาและพัฒนาให้สิ่งแวดล้อมที่รักนั้นอยู่ในสภาพที่ดีไปยาวนาน ดังนั้นอาคารเรียน ห้องเรียน จึงต้องมีการพัฒนาให้มีสีสันทันอ่อนโยนนุ่มนวล มีช่องแสง ช่องลมที่ให้ความสว่างสดชื่น มีการตกแต่งด้วยรูปภาพ บริเวณรายรอบโรงเรียนควรมีข้อความกระตุ้นรำให้เกิดการคิด ปลูกจิตสำนึก และใฝ่หาคำตอบทั้งในด้านความรู้ทั่วไปและค่านิยมคุณธรรมเพื่อสร้างบรรยากาศของสังคมแห่งการเรียนรู้ (2) การสร้างบรรยากาศในการเรียนการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพดังกล่าวข้างต้น นับเป็นการส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ที่สำคัญนอกจากนี้บรรยากาศในชั้นเรียน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง บรรยากาศในการเรียนที่ดี มีความสุขสนุกสนาน ครูนักเรียนมีรอยยิ้มและเสียงหัวเราะเป็นบรรยากาศที่ผ่อนคลายไม่ตึงเครียด จะนำไปสู่บรรยากาศที่เกิดความรัก ความอบอุ่น ความศรัทธา ความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นสร้างเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน นักเรียนกับนักเรียนในชั้นเรียน ด้วยหลักการของการได้รับการยอมรับ การยกย่องชมเชย การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อกลุ่ม ความเอื้ออาทร ความซื่อสัตย์ ความพากเพียร ความอดทนและที่สำคัญยิ่งคือบรรยากาศ ที่

ส่งเสริมปัญญาด้วยการกระตุ้นกระบวนการคิดการรับ/แลกเปลี่ยน/เลือกแนวทางการตัดสินใจอย่าง ประนีประนอมในกลุ่มที่หลากหลาย การใช้เหตุผลแทนอารมณ์ การคำนึงถึงผลที่ติดตามมา การ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีเช่นนี้ จะนำไปสู่การสร้างฐานนิสัยให้ ค้นเคยกับค่านิยมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปว่าการบริหารทั่วไปตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสถานศึกษาควร ประสานร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นและสังคมในทุกๆระดับในการจัดการเรียนรู้จากสภาพจริงที่ เป็นอยู่โดยการเรียนรู้อาจเกิดจากการศึกษาแบบอย่างที่มีอยู่แล้วและเกิดจากการระดมความคิด ร่วมกันระหว่างครู นักเรียนผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันพัฒนาโครงการที่ สอดคล้องเหมาะสมกับภูมิสังคมของโรงเรียน ชุมชนโดยเชื่อมโยงกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ใน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสาระการเรียนรู้ต่างๆ จากแนวทางการนำหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในชั้น พื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย ปฐมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งควรเผยแพร่ขยายผลสู่ระดับ ครอบครัวยุค ผู้ปกครอง ไปจนถึงระดับชุมชนเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและส่งผลให้ สังคมมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 การบริหารสถานศึกษา

1.2.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

นิพนธ์ กินางศ์ (2543 : 16) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาหมายถึง การ ร่วมมือกันทำงานของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์การทำงานร่วมกัน ในการ ร่วมมือกันทำงานนั้น จะต้องมีบุคคลที่เป็นหัวหน้าที่เราเรียกว่า ผู้บริหาร และการร่วมมือกัน นั้น จะจัดในรูปองค์การประเภทต่างๆ แล้วแต่วัตถุประสงค์ขององค์การนั้น ๆ ในการจัด ทรัพยากรทางการศึกษา ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546 : 12) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร สถานศึกษา หมายถึง การอำนวยความสะดวกเพื่อจัดการเรียนการสอน ซึ่งควรพิจารณาจาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คำนึงถึงความสะดวกที่ให้แก่ครูในด้านอุปกรณ์เครื่องมือ และบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน สำหรับ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 4) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจทั้งนอกและ ในสถานศึกษาในการดำเนินงาน 5 ประการ คือ การให้โอกาสทางการศึกษา การบริหารงาน บุคคล การบริหารงานที่เกี่ยวกับชุมชน การบริหารงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ธุรการ การเงิน และการบริหารกิจการนักเรียน

เกียรติยศ เอี่ยมมอญ (2546 : 8) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การ บริหารการศึกษาของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะส่งเสริมให้การ บริหารงานโรงเรียนเกิดสัมฤทธิ์ผล มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ส่วนสำคัญ ได้แก่

คณะกรรมการสถานศึกษา การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานกิจการนักเรียน บริหารอาคารสถานที่ และบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน

ส่วนขอบเขตของการบริหารสถานศึกษานั้น นักการศึกษาได้กำหนดไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 33 – 73) กล่าวถึงขอบข่ายและภารกิจการบริหาร และจัดการสถานศึกษาไว้ในคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ การบริหารสถานศึกษา 4 ด้านคือ

1. การบริหารงานวิชาการ แนวคิดคือ งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลัก ของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

2. การบริหารงานบุคคล แนวคิดคือ งานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญ ที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. การบริหารงานงบประมาณ แนวคิดคือ งานงบประมาณของสถานศึกษา มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้โดยยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

4. การบริหารทั่วไป แนวคิดคือ งานบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษา ให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส

ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุป ความหมายของการบริหารสถานศึกษา คือ การร่วมมือกันทำงานของบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความสะดวกของครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน อันประกอบไปด้วยการบริหาร 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป

1.3 ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา

1.3.1 การบริหารวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

นราภรณ์ คำหวาน (2544 : 9) กล่าวว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมทุกชนิดของสถานศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน นับตั้งแต่งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานด้านการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายใน และงานอบรมทางวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 33 – 38) ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ว่างานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษา ให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหาร และการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้ให้แนวคิดการบริหารด้านวิชาการดังนี้ งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผลรวมทั้งการวัดปัจจัย เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพและได้กำหนดขอบข่าย/ภารกิจของงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนว
9. พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ความหมายของหลักสูตร ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า หลักสูตร (Curriculum) ไว้ ดังนี้

ธำรง บัวศรี (2532 : 6) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและประมวล ประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ จีรพันธ์ พูนพัฒน์ (2532 : 3) ได้กล่าวถึงความหมาย ของหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ ประมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่นักเรียนแต่ละคนพึงมีใน โปรแกรมการจัดการศึกษา เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะที่ได้มีการ วางแผนเอาไว้ในกรอบทฤษฎี และผลการวิจัยการศึกษา หรือการปฏิบัติงานที่ผ่านมาทั้งในอดีต และปัจจุบัน

นอกจากนี้ แรมสมร อยู่สถาพร (2534 : 3) ได้แสดงทัศนะว่า คำว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการทางการศึกษาที่จัดทำขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยมุ่งสร้างให้นักเรียนได้ มีความรู้ คุณธรรม และ จริยธรรม มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และมีทักษะ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ตามสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ

จากความหมายของหลักสูตร พอสรุปได้ว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานต้องวิเคราะห์ เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 สาระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีข้อมูลสารสนเทศที่สอดคล้องเกี่ยวกับ สภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น โดยดำเนินการให้ตามขอบข่าย/ภารกิจของการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมในโรงเรียนโดยครู และนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถ มีความคิด มีคุณธรรม และมีคุณลักษณะนิสัยตามจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องใช้ความพยายามทุกวิถีทางที่จะบริหารงานให้บรรลุตามจุดหมายที่ต้องการ

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 42 – 43) กล่าวว่า ครูจำนวนมากมีความรู้ที่จำเป็นต่อการสอนมากพอควร ครูสามารถใช้กิจกรรมการเรียนการสอน ใช้สื่อต่าง ๆ ตามหลักวิชาการได้เพราะได้รับการฝึกฝนอบรมมาก คือ ทำได้ (ถ้าจะทำ) แต่ปรากฏว่าไม่ทำ หรือทำเพียงผิวเผิน ไม่เอาจริง เอาจริงอะไรมากนัก สอนเพียงให้พ้นแต่ละวัน ขาดวิญญานของความเป็นครูอย่างแท้จริง ถึงเวลาแล้วผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีอำนาจหน้าที่จะต้องให้ความสนใจและเอาใจจริงเอาใจ เพื่อจะทำให้ครูปฏิบัติหน้าที่ของตน เพื่อประโยชน์ของนักเรียนอย่างแท้จริง

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34 – 35) ได้ให้แนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ ตามสาระ และหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและปฏิบัติจริง
 3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร
 4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
- จากข้อความ อาจกล่าวได้ว่าการที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างดี และวิญญานของความเป็นครูที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องควบคุม ดูแล ให้เป็นไปตามขอบข่าย/ภารกิจของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน

3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2543 : 71 – 72) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผล เป็นกิจกรรมทางวิชาการที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง การเรียนการสอนได้ผลเพียงใด เพื่อบรรลุจุดหมายหรือไม่ย่อมทราบ ได้จากการวัดผลหรือประเมินผล การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่ควบคู่กันไปปกติการประเมินผลในโรงเรียน มีจุดหมาย 2 ประการ คือ การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน คือ การส่งเสริมให้ครูรู้จักหลักการ และวิธีการวัดผล

ประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนต้องศึกษาระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งเป็นระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

กิตติมา ปรีดีติติก (2532 : 72 – 73) กล่าวว่า การวัดผลและการประเมินผล เป็นหน้าที่ของครู ที่จะต้องทำการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ว่าได้รับผลแค่ไหน เพียงไรหรือจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร จำเป็นต้องมีการวัดผลและประเมินผล การเรียนที่ครูได้ดำเนินการไปแล้วช่วงหนึ่งๆ การวัดผล และการประเมินผลมีความหมายต่างกัน การวัดผล (Measurement) เป็นการเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถืออยู่ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรม คือ จะแสดงผลการวัดออกมาเป็นตัวเลขเพื่อแสดงว่านักเรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใด จากที่ได้เรียนไปแล้ว และอาจจะบอกได้ หลังจากการสอบว่านักเรียนได้คะแนน (จากการวัด) เท่าไรโดยนำผลที่นักเรียนทำได้ กับคำตอบที่ครูเตรียมไว้เป็นคำตอบที่ถูกเปรียบเทียบ ส่วนการประเมินผลนั้น เช่น เก่ง หรือไม่เก่ง ดี หรือไม่ดี คือ เมื่อเราได้คะแนนจากการวัดมาแล้วเรายังบอกไม่ได้ทีเดียวโดยการเปรียบเทียบกับคนอื่นในห้องเดียวกัน

การวัดผลและประเมินผล เป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอนเพราะ การวัดผลและการประเมินผลจะช่วยให้เกิดประโยชน์ในเรื่องต่อไปนี้

1. เพื่อปรับปรุงการสอนของครู ทำให้ครูทราบผลการสอนของตนเองเป็นอย่างไร จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
2. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน นักเรียนจะได้ทราบว่าตนเอง เก่ง อ่อน อย่างไร และครูก็ทราบว่าเด็กคนไหนเก่ง อ่อนแค่ไหน จะได้ปรับปรุงแก้ไขเป็นรายๆ ไป
3. เพื่อปรับปรุงระบบบริหารในโรงเรียน ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอนและบันทึกการสอนที่นำมาสู่ภาคปฏิบัติ ประสบปัญหาอย่างไรตรงไหนที่ควรจะทำการแก้ไขหรือพัฒนาต่อไป
4. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป เช่น เพื่อแสดงผลการเรียนรู้จบเพื่อเป็นหลักฐานให้ผู้ปกครองทราบด้วย

การวัดผลและประเมินผล เป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล จึงสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินผลก่อนการเรียน เพื่อช่วยให้ครูทราบความสามารถของแต่ละคน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินว่ามีความสามารถเพียงพอในการศึกษาต่อหรือไม่ หากไม่ดีพออาจทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
2. การประเมินผลระหว่างเรียน มีการสอนในระยะหนึ่ง ๆ ควรจะได้รับการประเมินผลนักเรียน ตามจุดประสงค์ของรายวิชาเหล่านั้น เพื่อจะได้ทราบว่ามีความพอดีหรือควรจะไปข้างหน้าได้หรือยัง

3. การประเมินผลหลังการเรียน เป็นการประเมินผลรวมครอบคลุมจุดประสงค์ต่างๆ หลายจุดประสงค์เป็นการประเมินเพื่อตัดสินความสามารถ เพื่อดูว่าตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ นักเรียนมีความสามารถตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมมากน้อยเพียงใด

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ได้ให้แนวทางปฏิบัติ ในเรื่อง การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1. กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้จัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลแต่ละวิชาโดยสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้
3. ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพแท้จริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน
4. จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่นๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
5. พัฒนาเครื่องมือวัด และประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติ ในเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ ในภาพรวมของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้
3. ประสานการร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยตลอดจนการเผยแพร่ ผลงานวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่น

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนไม่ได้หมายความว่าให้ครูนำไปใช้เท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการจัดหามา และจัดการให้ครูนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องใช้ความสามารถอย่างสูงในอันที่จะทำอย่างไร วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่และจะเกิดประโยชน์สูงสุด เพราะเท่าที่ผ่านมาและกำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันสภาพการใช้สื่อการสอนของครูค่อนข้างมีปัญหา

กิจกรรมสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับงานวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนดังนี้

1. ศึกษาวิธีการที่จะนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน
2. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู ได้ศึกษาค้นคว้า เพื่อที่จะนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน
3. สนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนได้จัดทำ จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นมาใช้ในการเรียนการสอน
4. ควบคุมกำกับและให้ความรู้ในการรักษาและจัดเก็บสื่ออย่างถูกวิธีเพื่อความคงทนถาวรและสะดวกที่จะนำไปใช้ในคราวต่อไป

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติ ในเรื่อง การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ
 2. ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน
 3. จัดหาสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนางานด้านวิชาการ
 4. การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้**

ห้องสมุดถือว่าเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษาทุกระดับ ทั้งนี้เพราะว่าห้องสมุดเป็นแหล่งความรู้ที่ใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมของนักเรียน และเป็นสถานที่ครูใช้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตนเองให้เจริญงอกงามขึ้น ห้องสมุดเป็นแหล่งวิทยาการอันประกอบด้วย หนังสือ สิ่งพิมพ์ สื่อทัศนูปกรณ์ต่างๆ มากมาย การมีห้องสมุดโรงเรียนที่ดีจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความสะดวกในด้านการบริการ และสถานที่ตั้งห้องสมุด สถานที่ตั้งห้องสมุดของโรงเรียนควรตั้งอยู่ในจุดศูนย์กลางของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษานั้น ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญแก่การบริหารงานห้องสมุด

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติ ในเรื่องการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1. สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชน ห้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาบริเวณใกล้เคียง

3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

4. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาคือกระบวนการส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาให้มีคุณภาพซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2539 : 64) กล่าวถึงการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้โดยสรุปคือ เป็นการผสมผสานการนิเทศภายในกับการนิเทศภายนอก ใช้เทคนิคการนิเทศแบบมีส่วนร่วม มีการระดมทรัพยากรด้านผู้ให้การนิเทศ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานทางการศึกษาจากสถานศึกษาท้องถิ่นมาใช้ในกิจกรรมการนิเทศใช้วิธีการเชิงระบบในการนิเทศโดยวิธีการประชาธิปไตย และสร้างระบบเครือข่ายเชื่อมโยงในการนิเทศทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

สงัด อุทรานันท์ (2540 : 15 – 18) ได้กล่าวถึงหลักการของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ หมายถึง การทำงานที่มีขั้นตอน มีความต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง และมีความเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กับผู้ปฏิบัติงาน

2. การนิเทศการศึกษา มีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของนักเรียน แต่การดำเนินงานนั้นจะกระทำได้โดยผ่านตัวกลาง คือ ครู และบุคคลทางการศึกษา

3. การนิเทศการศึกษา (ในประเทศไทย) เน้นบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยในกระบวนการนิเทศการศึกษาไม่มองเฉพาะบรรยากาศแห่งการทำงานร่วมกันเท่านั้น แต่จะรวมถึงการยอมรับซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนบทบาทในฐานะผู้นำและผู้ตาม ตลอดจนการรับผิดชอบต่อผลงานร่วมกันด้วย

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษามีหลักการสำคัญ คือ หลักของความถูกต้องตามหลักวิชา มีความเป็นวิทยาศาสตร์ มีบรรยากาศแบบเป็นประชาธิปไตย และใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดย ดำเนินการเป็นกระบวนการระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ คุณภาพนักเรียน

8. การแนะแนวการศึกษา

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 37) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การแนะแนวการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1. จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา
3. ติดตาม และประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา
4. ประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่เขตการศึกษา

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 37) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1. จัดระบบโครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพของการศึกษา
3. วางแผนการพัฒนาคูณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุตามเป้าหมาย ความสำเร็จของสถานศึกษา
4. ดำเนินการพัฒนาตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายใน เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคูณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา
6. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
7. ประสานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การส่งเสริมความรู้ทาง วิชาการแก่ชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1. การศึกษา สำนวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
2. จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคล
3. การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง วิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัด การศึกษา
4. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชน

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของ องค์กรอื่น

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การประสานความร่วมมือใน การพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาขององค์กรอื่น ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1. ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้ง ภายในประเทศและต่างประเทศ

12. การส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การส่งเสริมและสนับสนุนงาน วิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ของผู้บริหาร สถาบันศึกษาเป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1. สำนวจและศึกษาข้อมูลจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการ ในการได้รับความ สนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัด การศึกษา

2. ส่งเสริม สนับสนุนตามพัฒนางานวิชาการ และพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

จากความหมาย และขอบข่าย/ภารกิจของการบริหารวิชาการที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีภารกิจมากมาย ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนอย่างมีคุณภาพนั้น สิ่งที่จะส่งเสริมให้การจัดการศึกษาสำเร็จคือ การให้ความสำคัญในการดำเนินการตามขอบข่าย/ภารกิจของการบริหารวิชาการอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยดำเนินกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนซึ่งเป็นปัจจัยหนุนให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพในการศึกษาได้

1.3.2 การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารงบประมาณ เป็น วิธีการเงินที่ผู้บริหารได้วางรูปแบบหรือแผนการดำเนินงานของตนหรือหน่วยงานของตน โดยแสดงถึงรายรับและรายจ่ายของโครงการที่จะดำเนินการไว้ ทั้งนี้เป็นการควบคุมการดำเนินงานทางการเงินของผู้บริหารหรือหน่วยงานด้วย (ประชุม รอดประเสริฐ, 2539 : 207)

เชิดชาย มีคำ (ม.ป.ป.78) ได้ให้ความหมายการบริหารงบประมาณว่าหมายถึง การที่ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ ซึ่งได้รับงบประมาณรายจ่ายประจำปีตามวงเงินที่พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณประเทศในพระราชกิจจานุเบกษา เพื่อบังคับใช้เป็นกฎหมาย แล้วส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจจะต้องดำเนินการใช้จ่ายเงิน หรือก่อนนี้ผูกพันให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการเงินของแผ่นดิน

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 39 – 50) ได้ให้แนวคิดการบริหารงานบุคลากร ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมการบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการบริหารแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน ซึ่งมีขอบข่ายของงาน ดังต่อไปนี้

1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ

- การวิเคราะห์ และพัฒนานโยบายการศึกษา
- การจัดทำแผนกลยุทธ์ หรือแผนพัฒนาการศึกษา
- การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ

2. การจัดสรรงบประมาณ

- การจัดสรรงบประมาณภายในสถานศึกษา
- การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ

3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

- การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
- การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

4. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

- การจัดการทรัพยากร
- การระดมทรัพยากร
- การจัดหารายได้และผลประโยชน์
- กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
- กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา

5. การบริหารการเงิน

6. การบริหารการบัญชี

- การจัดทำบัญชี
- การจัดทำรายงานการเงินและวงเงิน
- การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียนและรายงาน

7. การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน

- การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา
- การจัดหาวัสดุ
- การกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง
- การควบคุม บำรุงรักษา และจำนวนพัสดุ

จากความหมาย และขอบข่าย/ภารกิจของการบริหารงบประมาณที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการบริหารงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนมีภารกิจมากมาย ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชั้นพื้นฐานซึ่งมีหน้าที่ในสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนอย่างมีคุณภาพนั้น สิ่งที่จะส่งเสริมให้การจัดการศึกษาสำเร็จคือ การให้ความสำคัญในการดำเนินการตามขอบข่าย/ภารกิจของการบริหารงบประมาณอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยดำเนินกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพอย่างดีขึ้น

1.3.3 การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารงานบุคคลเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางมาก ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานบุคคล ไว้ได้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 116) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาว่า “เป็นกระบวนการดำเนินงาน วางแผนด้านอัตรากำลัง การสรรหา การบรรจุแต่งตั้ง การปฐมนิเทศ การพัฒนาและศึกษาอบรม ด้านวินัย การให้พ้นจากงานของบุคลากรในสถานศึกษา”

พะยอม วงศ์สารศรี (2543 : 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารบุคคล หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ ต่าง ๆ พิจารณาบุคคลที่มีอยู่ในสังคมเพื่อดำเนินการสรรหาคัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าอยู่ในองค์กรและในขณะที่บุคคลเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร ได้มีการจัดกิจกรรมชำระรักษาให้บุคคลที่คัดเลือกเข้ามาได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงาน และยังรวมถึงการแสวงหาวิธีการที่ทำให้สมาชิกในองค์กรที่ต้องพ้นจากการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ(2546 : 51 – 63) ได้ให้แนวคิดในการบริหารบุคคลไว้ดังนี้

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อีสระภายในกฎหมาย ระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการ ยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคง และความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีขอบข่ายการบริหารงานดังต่อไปนี้

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 122 – 123) ได้กล่าวถึงการวางแผนอัตรากำลังคนไว้โดย สรุปได้ว่า สถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนด้านอัตรากำลัง โดยการสำรวจอัตรากำลังที่มีอยู่ในปัจจุบัน และพยากรณ์ความจำเป็นในอนาคต แล้วจึงวางแผนปฏิบัติเกี่ยวกับการขออัตรากำลังเพิ่ม เพื่อใช้ประโยชน์ในสถานศึกษา

มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 2) ได้กล่าวถึงการวางแผนจัดอัตรากำลังคนไว้พอสรุปได้ว่า สถานศึกษาต้องวิเคราะห์ปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น ฝ่ายบุคคลตรวจสอบหาข้อมูลกำลังคน จำนวนบุคลากรจากส่วนงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว นำเข้าที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณา และคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกันพิจารณาความจำเป็นในการเพิ่มบุคลากร โดยคำนึงถึงปริมาณงานในหน้าที่รับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นจริง การเพิ่มปริมาณและความรับผิดชอบเป็นครั้งคราว อาจใช้วิธีจ้างครูหรือพนักงานสัญญา

จ้างพิเศษ การใช้เทคโนโลยีทดแทน และการพิจารณาหาจากบุคคลภายในที่เหมาะสมจากส่วนงานอื่น ๆ

2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 52 – 55) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งของ ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการสรรหา เพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา กรณีได้รับมอบอำนาจจาก อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา
2. การจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว
3. การแต่งตั้ง ย้าย โอนข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา
 - 1) การย้ายข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา
 - 2) การโอนหรือเปลี่ยนแปลงสถานะของข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น
4. การบรรจุกลับเข้ารับราชการ
5. การรักษาราชการแทนและการรักษาการในตำแหน่ง

3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 55 – 59) ให้แนวทางการปฏิบัติเรื่องการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็น นิติบุคคล ดังต่อไปนี้

- 1.1 การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
 - 1) การพัฒนาก่อนมอบหมายการปฏิบัติหน้าที่
 - 2) การพัฒนาระหว่างปฏิบัติหน้าที่ราชการ (ม.79)
 - 3) การพัฒนาก่อนเลื่อนตำแหน่ง
 - 4) การพัฒนากรณีไม่ผ่านการประเมินวิทยฐานะ(ม.55)
- 1.2 การเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
 - 1) การเลื่อนขั้นเงินเดือนกรณีปกติและกรณีพิเศษ
 - 2) การเลื่อนขั้นเงินเดือนกรณีถึงแก่ความตายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ
 - 3) การเลื่อนขั้นเงินเดือนกรณีไปศึกษาต่อ ฝึกอบรม ดูกานหรือปฏิบัติงานวิจัย
- 1.3 การเพิ่มค่าจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว
- 1.4 การดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีถือจ่ายเงินเดือน
- 1.5 เงินวิทยฐานะและค่าตอบแทนอื่น
- 1.6 งานทะเบียนประวัติ

1) การจัดทำและเก็บรักษาทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและลูกจ้าง

2) การแก้ไข วันเดือนปีเกิด ของข้าราชการครูและบุคลากรการศึกษาและลูกจ้าง

1.7 งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

1.8 การขอมีบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ

1.9 งานขอหนังสือรับรอง งานขออนุญาตให้ข้าราชการไปต่างประเทศ งานขออนุญาตลาอุปสมบท งานขอพระราชทานเพลิงศพ การลาศึกษาต่อ ยกย่องเชิดชูเกียรติ และให้ได้รับเงินวิทยพัฒนา และการจัดสวัสดิการ การดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวข้อง

4. วินัยและการรักษาวินัย

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 59 – 60) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง วินัยและการรักษาวินัย ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลดังต่อไปนี้

1. กรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง

2. กรณีความผิดวินัยร้ายแรง

3. การอุทธรณ์

1) กรณีเจ็บป่วยโดยไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่โดยสม่ำเสมอ

2) กรณีไปปฏิบัติงานตามความประสงค์ของทางราชการ

3) กรณีสั่งให้ออกจากราชการเพราะขาดคุณสมบัติทั่วไป ตามมาตร 30

4) กรณีขาดคุณสมบัติทั่วไป กรณีสงสัยว่าเป็นผู้ไม่เลื่อมใสในการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ม.30 (3)

5) กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าหย่อนความสามารถบกพร่อง ให้หน้าที่ราชการหรือประพฤติตนไม่เหมาะสม

4. กรณีมีมลทินมัวหมอง

5. กรณีได้รับโทษจำคุกกรณีคำสั่งของศาลหรือรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

จากความหมาย และขอบข่าย/ภารกิจของการบริหารงานบุคคล เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา โดยดำเนินการด้านบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายในกฎหมาย ระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการ ยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคง และความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้บริหาร

โรงเรียนต้องปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ ของการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนอย่างมีคุณภาพนั้น ต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการตามขอบข่าย/ภารกิจของการบริหารงานบุคคลอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยดำเนินการกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพในทางอ้อมได้

1.3.4 การบริหารทั่วไปในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 64 – 73) ได้ให้แนวคิดในการบริหารทั่วไป ดังต่อไปนี้

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหนักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งมีขอบข่ายการบริหารงาน ดังต่อไปนี้

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
8. การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. จัดทำสำมนโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
12. การส่งเสริมกิจการนักเรียน
13. การประชาสัมพันธ์
14. การส่งเสริมสนับสนุน และประสานจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานอื่น
15. การจัดระบบการควบคุมงานในหน่วยงาน
16. งานบริการสาธารณะ

17. งานที่ไม่ระบุไว้ในงานอื่น

1. การดำเนินงานธุรการ

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 65) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การดำเนินงานธุรการ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1) การศึกษาวิเคราะห์สภาพงานธุรการของสถานศึกษาและระเบียบ กฎหมาย แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

2) วางแผนออกแบบระบบงานธุรการ ลดขั้นตอนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ โดยนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานให้เหมาะสม

3) จัดบุคลากรรับผิดชอบ และพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ธุรการตามระบบที่กำหนดไว้

4) จัดหา Hardware และ Software ให้สามารถรับรองการปฏิบัติงานด้านธุรการ ได้ตามระบบที่กำหนดไว้

5) ดำเนินงานธุรการตามระบบที่กำหนดไว้ โดยยึดหลักความถูกต้อง รวดเร็ว ประหยัดและคุ้มค่า

6) ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงงานธุรการให้มีประสิทธิภาพ

2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 65 – 66) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง งานเลขานุการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1) รวบรวมประมวลวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่จะใช้ในการประชุมคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) สนับสนุนข้อมูลรับทราบหรือดำเนินการตามมติของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

3) ดำเนินงานด้านธุรการในการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4) จัดทำรายงานการประชุม และแจ้งมติที่ประชุมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบ ดำเนินการหรือถือปฏิบัติแล้วแต่กรณี

5) ประสานการดำเนินงานตามมติการประชุมในเรื่องการอนุมัติ อนุญาต สั่งการ เร่งรัดการดำเนินการ และรายงานผลการดำเนินการให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทราบ

3. การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 66) ให้แนวคิดทางการปฏิบัติในเรื่อง การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริมงาน และอำนวยความสะดวก ให้การปฏิบัติงานของ สถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อ สาธารณะชน ซึ่งก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใสศรัทธาและให้การสนับสนุน การจัดการศึกษา

1) สำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

2) จัดทำทะเบียนเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

3) จัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา เพื่อใช้ในการบริหารจัดการภายใน สถานศึกษา ให้สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของเขตพื้นที่การศึกษา

4) พัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบระบบเครือข่าย ข้อมูลสารสนเทศ ให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติภารกิจ

5) จัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงกับ สถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่ การศึกษาและส่วนกลาง

6) นำเสนอ และเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหาร การบริการ และ การประชาสัมพันธ์

7) ประเมินและประสานงานระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ และปรับปรุง พัฒนาเป็นระยะๆ

4. การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 66 – 67) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่องการประสานงาน และ พัฒนาเครือข่ายการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1) จัดให้มีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษา

2) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

3) ประสานงานกับเครือข่ายการศึกษา เพื่อแสวงหาความร่วมมือความช่วยเหลือ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนงานการศึกษาของสถานศึกษา

4) เผยแพร่ข้อมูลเครือข่ายการศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง ทราบ

5) กำหนดแผนโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเครือข่าย การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

6) ให้ความร่วมมือและสนับสนุนทางวิชาการแก่เครือข่าย การศึกษาของ สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 67 – 68) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การจัดระบบการบริหาร และพัฒนาองค์กร ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

- 1) สํารวจข้อมูลด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา
- 2) วางแผน กำหนดนโยบาย และแนวทางการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษามาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
- 3) ระดมจัดหาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้งานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา
- 4) สนับสนุนให้บุคลากรนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาใช้ในการ บริหารและพัฒนาการศึกษา

5) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการ ผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

6) ส่งเสริมให้มีการวิจัย และพัฒนาการผลิตการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ติดตามประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับ กระบวนการเรียนรู้

6. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 68) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลดังนี้

- 1) สํารวจข้อมูลด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา
- 2) วางแผน กำหนดนโยบายและแนวทางการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษามาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
- 3) ระดมจัดหาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้งานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา
- 4) สนับสนุนให้บุคลากรนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาใช้ในการ บริหารและพัฒนาการศึกษา

5) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการ ผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

6) ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

7) ติดตามประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้

7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหาร ทั่วไป

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 68 – 69) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และการบริหารทั่วไป ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลดังต่อไปนี้

1) สำรวจปัญหาความต้องการจำเป็นของด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป

2) จัดระบบส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก ในการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป

3) จัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีเหมาะสม เพื่อสนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานทุกด้าน

4) ติดตาม ประเมินผลการสนับสนุน และอำนวยความสะดวก ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในด้านต่าง ๆ

5) นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การสนับสนุน และอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

8. การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 68) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1) กำหนดแนวทางวางแผนการบริหารจัดการอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

2) บำรุง ดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง ปลอดภัย เหมาะสมพร้อมที่จะใช้ประโยชน์

3) ติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความคุ้มค่า และเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้

4) สรุป ประเมินผล และรายงานการใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 69 – 70) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การจัดทำสำมะโนนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

- 1) ประสานงานกับชุมชน และท้องถิ่นในการสำรวจข้อมูล จำนวนนักเรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาในเขตบริการของสถานศึกษา
- 2) จัดทำสำมะโนผู้เรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาของสถานศึกษา
- 3) จัดระบบข้อมูลสารสนเทศจากการสำมะโนผู้เรียน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) เสนอข้อมูลสารสนเทศการสำมะโนผู้เรียนให้เขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

10. การรับนักเรียน

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 70) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การรับนักเรียน ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

- 1) ให้สถานศึกษาประสานงานการดำเนินการแบ่งเขตพื้นที่ บริการ การศึกษา ร่วมกันและเสนอข้อตกลงให้เขตพื้นที่การศึกษาเห็นชอบ
- 2) กำหนดแผนการรับนักเรียน ของสถานศึกษาโดยประสานงานกับเขตพื้นที่
- 3) ดำเนินการรับนักเรียนตามแผนที่กำหนด
- 4) ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ในการติดตามช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาในการเข้าเรียน
- 5) ประเมินผล และรายงานผลการรับเด็กเข้าเรียนให้เขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

11. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษา ในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 70 – 71) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษา ในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

- 1) สำรวจความต้องการ ในการเข้ารับบริการการศึกษา ทุกรูปแบบทั้ง ในระบบ นอกระบบและอัธยาศัย
- 2) กำหนดแนวทาง และความเชื่อมโยงในการจัดและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวทางของเขตพื้นที่การศึกษา

3) ดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือทั้ง 3 รูปแบบ ตามความเหมาะสมและศักยภาพของสถานศึกษา

4) ประสานเชื่อมโยงประสานความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

5) ติดตามประเมินผลการส่งเสริม และประสานงานการจัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

12. การส่งเสริมกิจการนักเรียน

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 70 – 71) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การส่งเสริมกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1) วางแผนกำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียน ของสถานศึกษา โดยสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน

2) ดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียน และส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความถนัด และความสนใจของนักเรียน

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4) สรุปและประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไข การส่งเสริมกิจการนักเรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมเกิดคุณค่าและประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

13. การประชาสัมพันธ์

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 71) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การประชาสัมพันธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาความต้องการในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลและรายงานของสถานศึกษา รวมทั้ง ความต้องการในการได้รับข่าวสาร ข้อมูลทางการศึกษาของชุมชน

2) วางแผนการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วม ของบุคคล ชุมชน องค์กร สถาบันและสื่อมวลชนในท้องถิ่น

3) จัดให้มีเครือข่ายการประสานงานประชาสัมพันธ์

4) พัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ผลงานของสถานศึกษา

5) สร้างกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายรูปแบบ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของเครือข่ายประชาสัมพันธ์

6) ติดตามประเมินผลการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ทราบถึงผลที่ได้รับและนำไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้เหมาะสมต่อไป

14. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน

องค์กรและหน่วยงานอื่น ๆ

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 72) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การส่งเสริมสนับสนุนและประสานจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรและหน่วยงานอื่น ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1) กำหนดแนวทางการส่งเสริมสนับสนุน และประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรและหน่วยงานอื่น

2) ให้คำปรึกษา แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุนและประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับบุคคลอื่น ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

15. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 72) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1) วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาตามโครงสร้าง และภารกิจสถานศึกษา

2) วิเคราะห์ความเสี่ยงของการดำเนินงาน กำหนดปัจจัยเสี่ยง และจัดลำดับความเสี่ยง

3) กำหนดมาตรการในการป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินงานของสถานศึกษา

4) วางแผนการจัดระบบการควบคุมภายในสถานศึกษา

5) ให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนำมาตรการป้องกันความเสี่ยง ไปใช้ในการควบคุมการดำเนินงานตามภารกิจ

6) ดำเนินการควบคุมตามหลักเกณฑ์มาตรการ และวิธีการที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินกำหนด

7) ประเมินผลการดำเนินงานควบคุมภายใน ตามมาตรการที่กำหนดและปรับปรุงให้เหมาะสม

8) รายงานผลการประเมินการควบคุมภายในงานบริการสาธารณะ

16. งานบริการสาธารณะ

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 78) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง งานบริการสาธารณะของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1) จัดให้มีระบบการบริการสาธารณะ

2) จัดระบบข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาเพื่อให้บริการต่อสาธารณะ

3) ให้บริการข้อมูล ข่าวสาร และบริการอื่น ๆ แก่สาธารณชน ตามความเหมาะสมและศักยภาพของสถานศึกษา

4) พัฒนาระบบการให้บริการแก่สาธารณะจากผู้มาขอรับบริการ

5) ประเมินความพึงพอใจงานบริการสาธารณะจากผู้มาขอรับบริการ

6) นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาระบบงานบริการสาธารณะ

17. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

สาระสำคัญโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 73) ให้แนวทางการปฏิบัติในเรื่อง งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่นของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

1) จัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบงานตามความเหมาะสมและศักยภาพ ของผู้ปฏิบัติงาน

2) ให้ผู้รับผิดชอบงานวางแผนการปฏิบัติงาน และดำเนินงานให้สำเร็จสิ้นตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

3) กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของผู้ที่ได้รับมอบหมาย

4) ประเมินผล การปฏิบัติงานของผู้ที่ได้รับมอบหมาย

จากความหมาย และขอบข่าย/ภารกิจ การบริหารงานทั่วไปมีภารกิจเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน้าที่ในสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนอย่างมีคุณภาพนั้น ต้องส่งเสริมการดำเนินการตามขอบข่าย/ภารกิจของการบริหารงานทั่วไปให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยดำเนินกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการบริหาร

1.4 บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 2 เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และนโยบายของรัฐบาลมาสู่การปฏิบัติโดยมอบหมายเป็นภารกิจให้กับสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาและตามแผนการศึกษาของชาติ สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 2 ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากำหนดเป็น วิสัยทัศน์ และพันธกิจซึ่งปรากฏดังนี้

วิสัยทัศน์

ภายในปี 2552 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม นำความรู้ มุ่งสู่มาตรฐานการศึกษา และดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

1. ส่งเสริม และพัฒนาให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ใช้การวิจัย นวัตกรรม สื่อเทคโนโลยีแห่งเรียนรู้ ในการพัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนาตนเอง ให้มีความก้าวหน้าในการประกอบวิชาชีพ
2. ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาสถานศึกษา จัดการศึกษาโดยให้มีคุณธรรม จริยธรรม นำความรู้ มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
3. ส่งเสริม และสนับสนุนให้สถานศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. ส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษา
5. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อใช้ในการบริหารจัดการให้ทันสมัยตลอดเวลา
6. พัฒนาระบบการตรวจสอบ นิเทศ ติดตามการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
7. ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาคและ

ทั่วถึง

เป้าประสงค์

1. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถใช้การวิจัย นวัตกรรม สื่อเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ ในการพัฒนางาน พัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในการประกอบวิชาชีพ
2. สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาโดยใช้คุณธรรม จริยธรรมนำความรู้ ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
3. สถานศึกษาสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษานำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษา
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีระบบข้อมูลสารสนเทศ เครือข่ายเทคโนโลยี และการสื่อสารเพื่อใช้ในการบริหารจัดการให้ทันสมัยตลอดเวลา
6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีระบบการตรวจสอบ นิเทศ ติดตาม การจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

7. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาคและทั่วถึง

กลยุทธ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 กำหนดกลยุทธ์ขับเคลื่อนการบริหารจัดการไว้ 5 กลยุทธ์ ดังนี้

1. กลยุทธ์เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย
2. กลยุทธ์การขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรวัยเรียนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง
3. กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
4. กลยุทธ์กระจายอำนาจและสร้างความเข้มแข็งให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
5. กลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่น ในการจัดการศึกษา(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 (2551: 10 - 12)

สรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ได้นำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในการส่งเสริมกระบวนการจัดการศึกษา และกระบวนการเรียนรู้โดยมีกลยุทธ์เป็นในการขับเคลื่อนไปสู่สถานศึกษา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงยังมีปริมาณไม่มากนัก แต่ก็ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริหารสถานศึกษาในลักษณะต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

สนั่น สุขเหลือ (2547 : บทความย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการส่งเสริมโครงการตามแนวพระราชดำริ (เศรษฐกิจพอเพียง) จังหวัดสุรินทร์ พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ด้านการวางแผนในระดับมาก ด้านการดำเนินการในระดับมาก ด้านการตรวจสอบในระดับปานกลาง และด้านการแก้ไขปรับปรุงในระดับปานกลาง บทบาทเกี่ยวกับการนำโครงการมาปฏิบัติด้านการวางแผนระดับปานกลาง ด้านการดำเนินการในระดับปานกลาง ด้านการประเมินผลตรวจสอบในระดับปานกลาง ด้านการแก้ไขปรับปรุงในระดับปานกลาง บทบาทเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของบุคลากร ด้านการวางแผนในระดับปานกลาง ด้านการดำเนินการในระดับปานกลาง ด้านการประเมินผลตรวจสอบในระดับปานกลาง ด้านการแก้ไขปรับปรุงในระดับปานกลาง เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการส่งเสริมโครงการตามแนวพระราชดำริ (เศรษฐกิจพอเพียง) จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตาม

ระดับช่วงชั้นและประสบการณ์ ทั้งรายด้านและรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน และผลการทดสอบสมมติฐานไม่แตกต่างกัน

สมมติ สมพงษ์ภักดี (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี จำนวน 357 คน และครูผู้สอน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี จำนวน 357 คน ด้านสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนมีการรับรู้อยู่ในระดับมากกว่าครูผู้สอน ด้านสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ที่มีขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีการรับรู้ในระดับมากกว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ด้านสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ที่มีขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูผู้สอนโรงเรียนขนาดใหญ่มีการรับรู้มากกว่า ครูผู้สอนโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก

ธนธรรม มีทอง (2552 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านร่องแซง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 ตามขอบข่ายการกระจายอำนาจทางการศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ เลือกโดยวิธีเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้บริหารครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการนักเรียน จำนวนทั้งสิ้น 37 คน รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแปลความหมาย ตีความหมายโดยเชื่อมโยง เพื่อนำไป

สรุปผลการศึกษาและวิเคราะห์ วิจัยพบว่า โรงเรียนบ้านร่องแซงได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดังนี้ 1) ด้านการบริหารวิชาการใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการอนุรักษ์ และเห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยโรงเรียนเน้นให้ครูได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ถ่ายทอด ปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนค่านิยมพื้นฐานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้เงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม 2) ด้านการบริหารงบประมาณ มีการวางแผนการใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมาอย่างฉลาด รอบคอบ คุ่มค่า มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนมีการประสานกับเครือข่ายหรือองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล มีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยการให้ความรู้ ประชุม อบรม สัมมนาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง คณะครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน ชุมชนและสังคม ส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง 4) ด้านการบริหารทั่วไป มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโดยการจัดการเชิงกลยุทธ์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล รอบคอบ มีการประสานงานกับเครือข่ายหรือองค์กรต่าง ๆ โดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน สร้างความสามัคคีของบุคลากรในองค์กร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้มีความตระหนักในการเป็นเจ้าของร่วมกัน ส่วนปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือ ครูขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำหลักสูตรที่บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาระการเรียนรู้ และขาดงบประมาณในการดำเนินการต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะคือให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย

ประสาน พัททภัยโกศล (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพแตกต่างกัน โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน

มงคล อินทรโชติ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า การบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามคุณลักษณะ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไขคุณธรรม เงื่อนไขความรู้ บริหารงาน 4 ด้านคือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อระดับความสำเร็จอยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบระดับความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามเพศ พบว่ามีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่ามีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และจำแนกตามประสบการณ์ พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สำหรับปัญหาอุปสรรค คือผู้บริหารเห็นว่าการทำงานบางงานเป็นเรื่องของครูบางกลุ่มไม่ใช่เรื่องของครูทั้งโรงเรียน ข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการให้ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาการบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พิทักษ์ อ่ำพินธุ์ (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเฉพาะตามภารกิจขอบข่ายงาน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กร